

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 28. januarja 2021 - Leto XXXI, št. 4

stran 2

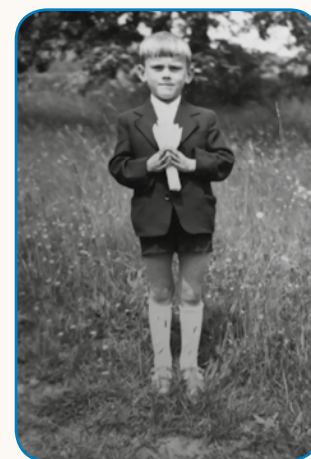
»Samo skupnost je tista, ki lahko ohrani slovenstvo na tem območju«

*Vizolaciji se žmetno fejsť živi
stran 4*

*Dobrodušni velikani v narodnem parku
stran 6-7*

*Prejk Dune sem mogo pelati
stran 8*

Generalna konzulka RS v Monoštru Metka Lajnsček

»Samo skupnost je tista, ki lahko ohrani slovenstvo na tem območju«

Od jeseni leta 2019 je generalna konzulka Republike Slovenije v Monoštru Metka Lajnsček. Tudi njeno delovanje je v minulem letu zaznamovala epidemija novega koronavirusa. »Vsi smo se morali soočiti z ukrepi, ki so spremenili naš vsakdanji ritem: prilagoditi smo morali svoje osebne potrebe, delo v službi, medosebne stike. V Porabju se je dodobra zautstavilo kulturno dogajanje, ki je običajno zelo živo in je pomembno za tukajšnje skupnost, za ohranjanje njene narodne identitete, jezika in kulture. Posledice čutita gospodarstvo in zlasti turizem. V lanskem prvem valu je bila zaprta meja in pretrgana fizična vez Porabja z matično domovino. Takrat so Porabski Slovenci naredili zelo lepo gesto in svojim rojakom v Sloveniji darovali 2000 zaščitnih mask. Vendarle smo izkoristili vmesno odprtje in izpeljali nekatere dogodke in prireditve, tudi obiske iz Slovenije: Porabje so obiskali zunanji minister dr. Logar, ministrica dr. Jaklitscheva, predsednik državnega sveta Kovšca. Predsednik republike Borut Pahor pa je predsednika obeh krovnih manjšinskih organizacij sprejel v Ljubljani pred svojim uradnim obiskom v Budimpešti,« je najprej izpostavila Metka Lajnsček, ki je z lanskoletnimi rezultati zelo zadovoljna, tudi zato, ker se je »začel izvajati Razvojni program za Porabje, v dvojezičnem šolstvu so bile uvedene nekatere novosti, Madžarska pa je prvič odobrila tudi sredstva za sofinanciranje bibliobusa – potujoče knjižnice iz Murske Sobote, ki že dvajset let v Porabje dostavlja knjižnično gradivo v slovenskem jeziku.«

Že leto in pol, vse od svojega prihoda v Monošter, dobro sodeluje s slovensko skupnostjo, tako z obema krovnicima organizacijama kot z zagovornico, pa tudi

z vsemi drugimi, ki delajo in se trudijo za promocijo in obstoj slovenstva, kot tudi z lokalnimi in županijskimi predstavniki: »Z vsemi imam konstruktiven in odprt dialog. Slovenski generalni konzulat ves čas podpira aktivnosti tukajšnje skupnosti, jo spodbuja pri njenih aktivnostih, skupaj delamo za promocijo Slovenskega Porabja, da bo čim bolj prepoznavno, konkurenčno in privlačno za življenje.«

Primarna skrb slovenskega generalnega konzulata v Monoštru je opora in pomoč slovenski skupnosti, prioriteta pa je tudi gospodarsko sodelovanje.

»O razvojnih gospodarskih spodbudah za Porabje se že več let pogovarjamo tako na Madžarskem kot v Sloveniji, zato pozdravljam, da je madžarska vlada konec lanskega leta nakazala prva sredstva iz Razvojnega programa. Podoben slovenski razvojni program – prav tako za štiriletno obdobje – je v pripravi. Predvidena sredstva za razvoj v višini 2,8 mio evrov bodo namenjena za podporo gospodarstvu in podjetništvu, turizmu in lokalnim ponudnikom, dodatno bi iz programa sofinancirali tudi eno ali dve manjši slovenski investiciji, zato da bi slovenski jezik pridobil ekonomsko vrednost. Osnutek je pripravljen za nadaljnje medresorsko usklajevanje, na koncu ga mora potrditi slovenska vlada. Jaz upam in pričakujem, da bodo že letos poleg madžarskih na voljo tudi slovenska razvojna sredstva,« je poudarila sogovornica, ki izraža tudi zadovoljstvo, da so pri-

stojne institucije (MIZŠ, Zavod za šolstvo in USZS) prisluhnile prošnjam slovenske skupnosti, tako da štiri vzgojiteljice in učiteljice, katerih pomoč je neprecenljiva, dnevno prihajajo iz Slovenije v Porabje: »Učenci, ki se učijo slovenščino, so iz Slo-

Generalna konzulka Metka Lajnsček

venije dobili tudi nove učbenike, da se bodo lažje in raje učili slovenski jezik, da jim učenje ne bo predstavljalo težav, ki bi jim vzele voljo in motivacijo. Vemo, da veliko otrok prihaja v šolo s pomankljivim znanjem slovenščine, zlasti knjižne slovenščine, v domačem okolju prevladujeta porabsko narečje in madžarsčina. Verjamem, da bo k boljšemu vzdušju in veselju do učenja prispevala nova lepa učilnica za slovenski jezik, ki so jo uredili na dvojezični osnovni šoli na Gornjem Seniku. Rokave smo oziroma so že zavihali in po mojem mnenju so sprejeti ukrepi v pravo smer. Od uveljavljenih novosti si obetamo napredek in rezultate na področju poučevanja slovenščine ter večjo motivacijo učencev in učiteljev. Moja želja je, da bi pripadniki slovenske narodnosti prepoznali namen ukrepov v gospodarstvu in šolstvu. Obe državi lahko

pomagata in spodbujata, ne moreta pa opraviti dela na mestu Porabcev, samo skupnost je tista, ki lahko ohrani slovenstvo na tem območju.« Poleg tega, da se mladi naučijo slovensko, je pomembno tudi to, da se jih bolj aktivno vključi v delovanje narodnostnih organizacij in institucij: »To je zelo kompleksno področje, ki ga je potrebno naslavljati od malih nog: v družini, okolju, v vrtcu in šoli, in naprej v srednji šoli, gimnaziji na način, da mladim približamo Slovenijo in slovenstvo. Da se pri tem uporabljajo tudi bolj sodobne metode, ki so mladim blizu. Na voljo so raznorazni programi v okviru zunajšolskih dejavnosti, mladinski tabori, zelo koristne so različne izmenjave, poletne šole slovenskega jezika. Za delo z mladimi bi želeli pridobiti študente iz Slovenije, ena možnost je preko programa Erasmus. Prav je, da se ohranjajo kulturna dediščina, ljudske pesmi in plesi, mladim pa moramo približati tudi sodobno Slovenijo in potem jih bo zanimalo tudi delo v slovenskih narodnostnih organizacijah in institucijah. Naloga teh pa je, da mlade pridobijo in jim ponudijo priložnost, zato pozdravljam pobudo, da se pripravi kadrovski načrt, identificirajo potrebe, da bodo tudi mladi videli in čutili, da jih tukajšnja skupnost potrebuje.«

Metka Lajnsček je svoje misli usmerila tudi v leto 2021. Tako kot vsi mi si v prvi vrsti tudi sama želi, da bi se razmere kmalu normalizirale, da bi čim prej premagali virus in ostali zdravi: »Letos bo Slovenija praznovala 30. obletnico razglasitve samostojnosti, v drugi polovici leta bo predsedovala Svetu Evropske unije – obe priložnosti želimo na slovenskem Generalnem konzulatu izkoristiti za povečanje prepoznavnosti naše

države in tukajšnje slovenske skupnosti. Načrtujemo dogodke v obeh obmejnih madžarskih županijah, Železni in Zalski. Prednostna področja delovanja ostajajo utrjevanje gospodarske osnove slovenske skupnosti s ciljem zagotavljanja perspektive mladim pripadnikom narodnosti ter obstoja slovenstva v Porabju. Nadaljnji razvoj narodnostnega šolstva, promocija in večja prepoznavnost slovenskega Porabja, obujanje čezmejnih stikov, ki jih je korona virus dodatno pretrgal.« Sicer pa upa, da bo še letos prišlo do 18. zasedanja mešane slovensko-madžarske manjšinske komisije, ki se je nazadnje sestala novembra 2017 na Brdu pri Kranju. Zasedanje bi moralo potekati konec septembra, a je bilo zaradi ponovnega izbruha epidemije preloženo.

Odkar je zaradi izbruha novega koronavirusa prehajanje meje med državama oteženo, je postalo konzularno svetovanje ena glavnih dejavnosti konzulata. »Na nas se dnevno obračajo posamezniki z vprašanji o možnostih prehajanja meje. Trenutno velja, da je Madžarska na rdečem seznamu, kar pomeni, da je vstop v Slovenijo brez karantene mogoč samo ob predložitvi negativnega testa. Med izjemami, za katere to ne velja, so med drugim: čezmejni delovni migranti, dvolastniki ali najemniki zemljišča v obmejnem pasu, prevozniki v mednarodnem prometu, dovoljen je tranzit čez slovensko ozemlje, odhod na zdravstveni pregled v Slovenijo, prehajanje meje zaradi šolanja,« je še pojasnila Metka Lajnsček, ki opozarja, da se ukrepi tedensko spreminjajo, zato se je potrebno sproti pozanimati, kateri ukrepi veljajo.

(Slika na 1. strani: Lanski obisk ministric Jaklitscheve v Porabju, posnetek je nastal pri Andovski domačiji.)

Silva Eöry

GENERALNA KONZULKA RS PRI SLOVENSKIH UTRINKIH

19. januarja je generalna konzulka RS v Monoštru *Metka Lajnsček* (na sredini) obiskala uredništvo slovenskega televizijskega magazina v Sombotelu. Odgovorna urednica oddaj *Ibošja Dončec* (na levi) je predstavila preteklost in sedanost Slovenskih utrinkov, rdeča nit pogovorov pa je bila pridobitev mladega kadra za televizijsko uredništvo. Novinar *Dušan Mukič* je gostji na kratko predstavil postopek digitalne montaže in podnaslavljanja prispevkov, nato pa si je predstavnica slovenske diplomacije ogledala

ostale prostore studia. Pogovora so se udeležili še snemalec-montažer *Géza Doma*, poslovodja videopodjetja TOP Media Film

d. o. o. *István Bartos* in sodelavka generalnega konzulata *Brigitta Soós* (na desni).

dm

MADŽARSKO-SLOVENSKI SKLAD

V madžarski politiki se posveča posebna pozornost madžarsko-slovenskim dobrososedskim odnosom. To dokazuje tudi Madžarsko-slovenski sklad, za katerega sta dala pobudo predsednika vlad sosednjih držav. Slovenska zagovornica Erika Köleš Kiss je 20. januarja obiskala državnega podsekretarja Ministrstva za zunanje zadeve, odgovornega za razvoj evropskih odnosov, Józsefa Magyarja, s katerim sta se pogovarjala o pripravah na ustanovitev sklada.

FS

BOŽIČNOM KNJIŽNOM DARI

Kak vsakšno leto, lani za božič smo to dobili knjižni dar, dolgo novelo *Železna zibelka/Železna zibeu*, stero je napisal Milivoj Miki Roš.

Najgira sem vzela knjigo v roke, da preštem novelo, vej pa Mikija osebno to dobro poznam. Ko sem bila še ravnateljica na gornjeseniški šauli, je Miki prihajal k nam kak mentor lutkovne skupine. Občudovala sem takrat mladoga moškoga, steri je – če je bilau potrebno – pejški prišo na probo od zadnje avtobusne postaje na slovenski strani. Dosegno je veliko uspehov z lutkarji, kasneje z gledališniki to.

Kak je prišlo do te knjige, pripovedja sam. Gda je delo z

lutkarji na gornjeseniški šauli, ma je Magašin Vili dosta pripovejdo o »čaralica« pa »čalejrih«. Lidgé, če vörjejo v njih, vörjejo štoriji to, stero je dojspiso. Kak pa drugače!?

Da Miki trno dobro pozna Porabje in tü živeče lidi, nam dokaže z opisom zabadanja (kolin): »Kaulak mene cejla držina, žlata to. Zabandje mamu. Ata je ranč nož pujčki skoz gut do srca potisno. Tetica krv lovi pa že grauža. Moški zmejs palinko pidjejo ... Pujček že popardjeni gé, kadi se z njega. Ranč ga na gauge zdignejo, črni šterc od rauk do rauk, od lamp do lamp dé ... Getra se prva vözemejo, mama je gor povejsi, aj se doj ocedijo. Cejla

droub se v korito siple. Tetica vküper z babo že črejva vkraj bereta, v potoki je ščistiti morata, zadvečera do se krvavice delale. Tapača mrtvo stvar doj po rbtli na dvauje vseče. Moški kadijo, pidjejo, špek mejrijo. Na več kak štiri prste debeli gé. Tau do cverki, žira puni čebri ...« V prejšnji številki novin Porabje smo leko šteli: »Tau je grato moj žitek, ka ge leko odim v Porabje.«

Miki, dobro nam spadne, da tak lepau gučiš od nas. Mi smo pa hvaležni, da obogatiš pa olepšaš naš žitek s tvojim delom in trüdom.

Želimo ti še tadale dosta, dosta uspehov pri tvojom deli!

Erika Glanz

Pod Srebrnim brejgom ...

... se vsevküper skur tak godi, kak smo v zadnjom našom pisanji napisali. Od bojne med pozicijo pa opozicijo dé. Vse je tak, kak je bilau, vcejlak nika se je nej vöminilo. Nikak tak smo to napisali, leko povejmo, ka smo nekšefeje politični prognozeri gratali. V cejli tej mejšanci lagvoga vina pa dun neka nauvoga geste. Eni ministri pa poslanci so na virus Covid-19 pozitivni gratali. Tak zdaj to zatoga volo status quo tadale nad vsejmi Slovenci pa Slovenkami visi. V njem opozicija aktualni politiki v ouči meče, ka se avtokratsko demokracijo dejo, uni pa njim nazaj, ka mlašeče špilanje se idejo. V vsejm tejm leko, ka neka istine gé, depa, lidi, steri je že vse više prišo, tau ne briga najbolje. Presija corone, cejle rede regul so je pripelali skur do kraja. Leko ka ranč zatoga volo do najbolje ostre regule začnili na polonje davati ali pa več nedo valale. Najbolje se kriza pri mlajšaj vidi, steri v šaule ne morejo, zaprav, ne smejo. Nej samo eden glas je pravo, aj samo malo prejk granice poglednejo, prejk, nej daleč, v Porabje. Tam mlajši vcejlak normalno v šaule ojdijo. Pa so nej poglednili, so svoje dale tirali, kvar šaule prejk kompjuterov se vse bole vidi. Najbolje pa de se tau vidlo, gda nazaj v šaule pridejo. Gvüšno, ka več nedo gnaki.

Če pa prejk ene druge granice poglednemo, k Slovencom na Koroško v Avstriji, leko se vidi, kak nacizem znauva glavau zdigava. Na dve tablj skrak poštuje so slovensko menje vési s črno farbo dojpošprickali. Takše se je na Koroškem že godilo, znauva se je. K tomi incidenti so se zglasili koroški Slovenci, med drugim so napisali: »Nisterni eške itak neškejo razmeti, ka na Koroškem dva naroda živetu, dva gezika se gučita, oba gnako žmejšo mata, eden ne smej više drugoga biti.« To slovenska diplomacija se je genola, aj policija najde, sto takše dela. Gvüšno, ka se je tau v kmici delalo. Vejmo pa, sto v kmici takše dela. Eni bi prajli, ka nej najbolje batrivni lidge. Steri si rejsan vüpa, vodne dela pa aj ga zaodijo, aj se vej, sto je biu.

Ranč zdaj, gda se je tau pisalo, je do nas prišo, ka mlajši nazaj v šaulaj že sedijo. Ne vsi, samo prvi trgé klasi se v živo leko včijo. Pa nej po cejlj Sloveniji, v deveti regijaj leko, v trej pa eške nej, ka betek je eške nej na tisto numero spadno, kak bi si želeli.

Smučarge se leko zanuva doj po brgaj piščavajo, es pa ta zavijajo, spadnejo pa si roke pa noge terejo. Tak en tau turizma se je malo geno, nekšen pejnez vküperpride. Že zdaj pa je gvüšno, ka vsi v velkom minusi ostanejo. Na tau, ka se znauva goroprejo, čakajo muzeji, knjižnice, galerije, nesterni laboratoriji za študente, baute z gvantom pa punčukami. Pri vsejm tejm de trbelo velko pasko meti na higieno, brezi maske pa tak ali ovak nede šlau. Tak že šala geste, ka za fašenek nikše lafline nede na glavo trbelo si gor vlačiti. Je pa s tejm veselim dnevom že ena mala afera vöprišla. Baute z gvantom so dojzaprejte, ranč v supermarketaj se ne sme odavati. So se pa v nji že vsefele gvanti pa laflinge najšli. Té gvant se leko odava. Na, sto je zdaj tü pameten?

Brez športa pod našim brgoum néde. Nika malo so slovenski smučarge veseljdja prinesli. Kak če bi se njiva kriza dun začnili na nikoj dejvati. Dva sta na stube prvi trej gor stanola. Meta Hrovat je tretja v veleslalomi bila, Anže Lanišek je na skakanji s smučami drugi biu. Kak smo že pisali, Slovencom so smuče pa snej nut v gene napisani. Tak zdaj leko malo bole z visiko zdignjeno glavau kaulak ojdijo. So pa slovenski rokometaji svojim druckerom pošteno živce načnili. Na svetovnom prvenstvi so nej najbaukše začnili, na, potejm se je malo baukši kejp pokazo. Kak de tadale šlau, gvüšno zvejte.

Srebrni brejg se v šport najbolje ne razmej. Bi pa leko dosta od granice pa lidi, ka sebe više drugi zdigavajo, povedo. Trno rad bi tau povedo, če bi vedo tak pripovedjati, kak lidge gučimo. Vsikši brejg v svojoj rejči guči, lidge ji žmetno razmejmo.

Miki Roš

PREKMURJE

Mirč

Pred dnevi je mrau Vladimir Babič, zadnji mlinar na reki Müri. Leta 1933 rojeni Mirč, tak so ga vsi zvali, je cejli svoj žitek posveto deli v Babičovem mlini, steri je biu eden zadnjih mlinov na Müri. Ške pred dvesto leti je bilou na toj našoj reki 69 mlinov, gnesden sta ostala samo ške Babičov v Prlekiji, v Prekmurji pa mlin na Otoki lübezni v Izakovcaj. Mlinarska tradicija držine Babič sega v leto 1912, gda je v Veržeji mlin küpo Vladimirov oča Jožef, steroga je te leta 1947 nasledo Mirč, pred par lejtj pa je od svojoga očo delo prejkvzela najmlajša čerka Karmen. Prvi Babičov mlin, steri je biu v cej-lom plavajoči, je stau na mesti, gé je gnesden fotbalsko igrišče, in je leta 1927 zgoro. Držina je v enom leti na istom mesti postavila nauvi mlin, samo tak ka je mlinarski ram biu postavljeni na brejgi reke, mlinsko kolou pa je bilau na čonaklinih (kumpe). Té mlin je odnesla voda, in tak so mogli leta 1947 pa postaviti nauvoga. Od tistoga leta v süjšnom cajti vodno kolau pomaga poganjati tüdi elektromotor. Leta 1990 se je pa zgodila nevola, vej pa je narasla voda odnesla mlinsko kolo, tak ka so mlin pa mogli popravlati. Mirč je biu prava legenda. Tüdi po tistom, ka je šau v penzijo, je biu skor furt pri mlini. Vsakšomi, steri je prišo je rad pripovedo zgodbe o reki in mlini. Inda svejta je tak bilau, ka so lidge, steri so pripelali zrnje, počakali, ka se je zmlelo, pauleg toga pa so mlinari tüdi pomagali. S sebov so prinesli dobro gesti, mlinar pa jim je speko ribe. Inda svejta je bilau tüdi tak, ka so lidge mletje nej plačüvali, liki je mlinar daubo desetino tistoga, ka je zmlau. Čiglij se je Mirč poslauvo za vsigder, pravijo, ka njegova düša gvüšno lebdi nindri nad mrtvicami ali prodišči Müre.

Silva Eöry

Kitarist Sašo Zver iz Murske Sobotе

V izolaciji se žmetno fejest živi

V izolaciji se žmetno fejest živi, je naslov pesmi, stero so pred malo menje kak enim letom, meseca marca 2020, gda je bilau zavolo nauvoga korona-

Mali Sašo s tamburico (osebni arhiv)

virusa dosta lidi dozaprehtih za zidinami svojih ramov, vödali pomurski goslarji pod vodstvom našoga sogovornika. Če dete na youtube, si leko poglednete, kak so svoje inštrumente in pevske gute združili: Sašo Zver, Dorina Gujt, Leon Žunec, Erik Toplak, Žiga Golob in Blaž Celarec. »Za tau, ka smo posneli tau pesem, je biu kriv novinar novin Delo Zdenko Matoz, mimogrede tüdi prekmurski zet, steri je goslare po facebooki pauzvo, aj naj napravimo priredbe znanih pesmi. Ge sam vödabrau pesem Ivona skupine Đavoli in njihovoga pevca Nena Belana. Tau pesem sam si vödabrau zavolo toga, ka se reči Ivona pa korona rimata. In tak sam po tistom, ka sam napiso besedilo v prekmurskom geziki, brodo, ka bi bilau najbaukše, ka jo zapopejvem v dueti. Pauzvo sam Dorino Gujt, stera je bila včasi za tau, ka sodelüvle pri snemanji. Gda smo pošilali sé pa ta ideje, mi je basist Žiga Golob poslo video posnetek samoga sebe, kak špila

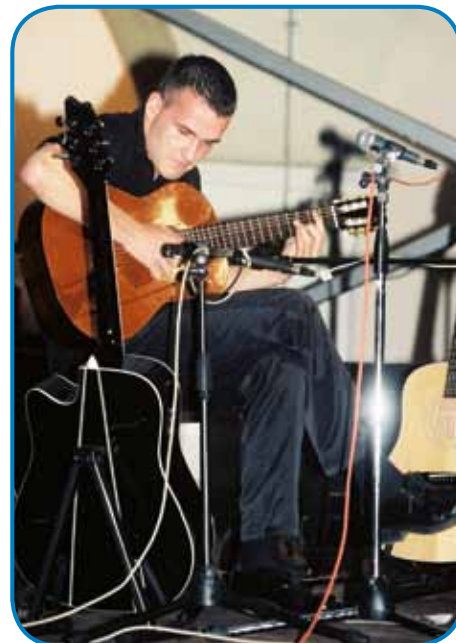
gorzravnnani v eno drakulovo ogrinjalo od čerke. Gda sam tau vido, sam pravo, ka de tau super. In tak smo vsi vküper, vsakši v svojom rami, posneli en video. Dorina je tüdi žajfe in razkužila kazala, mene je moja Špela za vüja vrezala, in te smo té vküpdjane posnetke združili v en video in ga gordjali na youtube,« je prva raztolmačo Sašo Zver in cujda, ka so bili odmevi trno dobri, vej pa si je do zdaj té video poglednole že več kak pet gezero lidi: »Tistim, steri so nej Prek-

murci, se je povidlo tüdi tau, ka smo prevod napisali, v kelko telko knjižni slovenščini. Mi smo té video napravili za špajs, zatau ka smo se tisti cajt, gda smo bili skor vsi v karanteni, malo zaposlili.« Znamo, ka je zadnje leto za dosta lidi nej bilau najbaukše. Tisti, steri se s kulturo spravljajo, so samo vleti meli tü in tam prireditve pa nastope pred publiko. »Sam se ne bi preveč rad taužo, vej pa mi ta nauva tehnologija omogauča, ka sam vsakodneвно v stiki s pajdaši s cejloga svejta. Istina pa gé, ka nemam živih stikov in tau mi fali, tak kak vsem nam. Probam delati in nej na tau broditü. Mam tüdi neka šaularov, stere ob pomauči Skypa včim špilati na kitaro. Tak ka razen toga, ka se ne moremo dobiti na kavi, pa večer na špili, je nej dosta inači, kak je bilau prva,« ške pravi Sobočanec, steri je preminauče leto izkoristo tüdi za ustvarjalno delo, vej pa je vödau dva avtorska albuma, meseca marca eksperimentalni Nomen est omen,

in 1. decembra album avtorskih instrumentalnih pesmi z naslovon Prijetne melodije (in kosmate harmonije): »Tisti prvi je niti nej muzika, liki bi leko pravo, ka je tau bole umetniški izraz, vej pa je nej nekša takša muzika, stero bi si füčko ali pa si jo zapaumno. Tü je dosta zvokov in rogatanja, eno gledalo té naše nesrečne korone in situacije, v sterof smo se zavolo nje znajšli goslarji. Na drugom albumi, steri je vöprišo 1. decembra, pa je 14 mojih avtorskih pesmi, stere so leppe in

melodične. Pesmi nemajo besedila, vej pa je tau nej moja krepka stran. Té album je biu trno dobro sprejeti, vej pa ga je v malo več kak enom meseci dojpotegnole že več kak 10 gezero lidi.« Z Žigo Golobom sta priredila tüdi pesem Something od skupine The Beatles. Sašoja Zvera muzika spremlja že od malih naug, vej pa je gorraso v takši držini, stera se je dosta s tem spravljala. Mama in sestra sta špilali klavir, pa tüdi oča, steri je pauleg toga biu ške pevovodja več zborov in trno dober cerkveni kantor: »Gda sam šau k meši, sam vido njega na orgle špilati. Mamina mama pa je bila Grlecova. Jože Grlec je biu erični lovski rogist in trobentač. Tüdi moj dejdek po mamini strani je biu kantor in pevec. In tak smo v našoj držini meli dosta starih inštrumentov. Tüdi ges sam prva špilo na klavir, ali bole me je vlekla kitaro, stero sam prvo paut špilo pri botrici.« Oča njemi je skor küpo klarinet, ali so ga vala baugi v bauti prva odali, tak ka je te nugučo mater, ka

njemi je küpila kitaro, stera ga spremlja ške gnesden. In tak je v srednjoi šauli ob pomauči toga inštrumenta mejšo tüdi glave deklinam. Muziko je dos-

Na koncerti leta 1998 (Jure Zauneker)

ta špilo tüdi te, gda je odišo v Ljubljano študerat. Prva je, čiglij se je nej tak lagvo včü, tan njau študij politologije, sledkar ške fizike in tehnike in si je do svojoga 30. leta krüj v glavnom tak služü, ka je biu goslar. Te pa se je odlaučo, ka de na sprejemno vižgo v Boston, na Berkeley college of Music. Napravijo je in daubo je ške štupendijo: »Té sam začüto, ka sam končno na pravi pauti.« Za Meriko, gé je biu več kak sedem lejt, pravi, ka tam trbej dosta delati, od zrankoma do večera, če škeš preživeti. Zadovolen je biu s šaulo, sploj pa s profesori, steri so bole prausti kak so pri nas: »Vsakši nam je dau svojo telefonsko številko, pa pravo, ka če kaj nücamo, naj pozovemo. Dostokrat sam šau s kakšnim profesorom tüdi muziko špilati.« Po tistom, ka je leta 2015 prišo nazaj domou, je nastopo že tüdi v Porabji, zatau vüpa, ka de meu ške gda priliko, ka te ga tam poslüşali. (Kejpa ma 1. strani: V Meriki je biu več kak sedem lejt. (Callie Peters))

Silva Eöry

GDA SO KONJI BETEŽAVALI

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Sene drejvge

Skoro v vsakšom rosagi na svejti so v gnešnjom virušnom cajti vpelali kaj takšoga, ka je vsakdenešnji žitek napravilo žmetnejšoga. Če smo malo bole dramatični, leko povejmo, ka se je življenje stavilo. Vrnau tak strašno je bilau leta 1872 v ZDA (USA), gda je ranč tak zavolo edne epidemije vse dojstaniło. Pa je ranč eden človek nej betežen grato. 9. novembra 1872 je vövdaro odjen v ednoj lesenoj zidini v merkanarskom Bostoni. Baja je eške vekša gratala zavolo toga, ka je bila ta kuča trnok pauleg drügi, vse so pa bile pune z lesenim materalom. Fajbekarge (gasilci) so meli prekratke lesnice, ka bi do vrnji štaukov prišli.

Veuki bostonski odjen je samo pau dneva trpo, de je pa na nikoj djau 26 hektarov v varaši. Skoro osemstau zidin je dojzgorelo, škode je bilau po gnešnjom cejni več od milijarde pa pau dolarov. Veuka čüda je bila, ka je samo 13 lüdi mrlau, med njimi dva gasilca.

Zakoj je odjen tak naglo z zidine na zidino prišo? Zatok, ka so fajbekarge nej v pravom cajti taprišli, vej so pa nej meli nika, ka bi vlejtko njina kaula z lesnicami, bzekancami pa vodnimi rezervoari. Ranč tak, kak vseposedik po rosagi.

Na začetki 1870-i lejt so bili dobri časi za merkanarsko gospodarstvo. Pomalek so tapozabili meščansko bojno (polgárháború), vsikši se je trüdo, ka bi najšo nauve mogaučnosti v industriji. Tistoga ipa so začnili oprvim réditi takše mašine, štere je gnala nafta. Nauvo gorivo pa so eške duga desetletjta nej vöponücali.

Nej je bilau mujs: že več gezero lejt so lidgé držali konje, šteri so vlejtkli pa nosili vse,

ka je žmetno. Trnok dosta je je bilau, zatok so je meli samo rejtki za čüteče stvarine. Mlátili pa bíli so je, bilau je naravno, ka je mogla živina delati do slejdnje sape. Tau se pa je dramatično spremenilo v leti 1872, gda so gorprišli, ka merkanarska družba ne more funkcionérati brezi konjov.

konjov zgino, je bila nevarnost v drügom: živina je nej mogla delati.

Epidemija je vövdarila septembra v varaši Toronto, zobston pa je merkanarska vlada dojzapotvödala, ka bi s Kanade nutpripelali konje, je beteg trnok naglo naprej üšo. Verti so probali dezinficérati štale

Meriki – konje. Firme so dale slüžbe lidam, šteri so vlejtkli kaula mesto konjov. Po krčmaj je sfalilo piva, niške je nej mogo na gostüvanje ali poka panje oditi. Odjen v Bostoni je biu samo en falajček med problemi.

Konjske gazde pa so nej njali na méri svojo živino zavolo toga, ka se je »malo rasladila«. Njini konji so delali tačas, ka so leko stali, zmejs so pa lajali od kršlanja pa se trausili od vročine. Eden novinar, gda je vüdo, kak se konji po ulicaj vlečéjo, je dojspiso: »Tau je takša sramota za civilizacijo, štera je v kmičen srejdjni vök valon«.

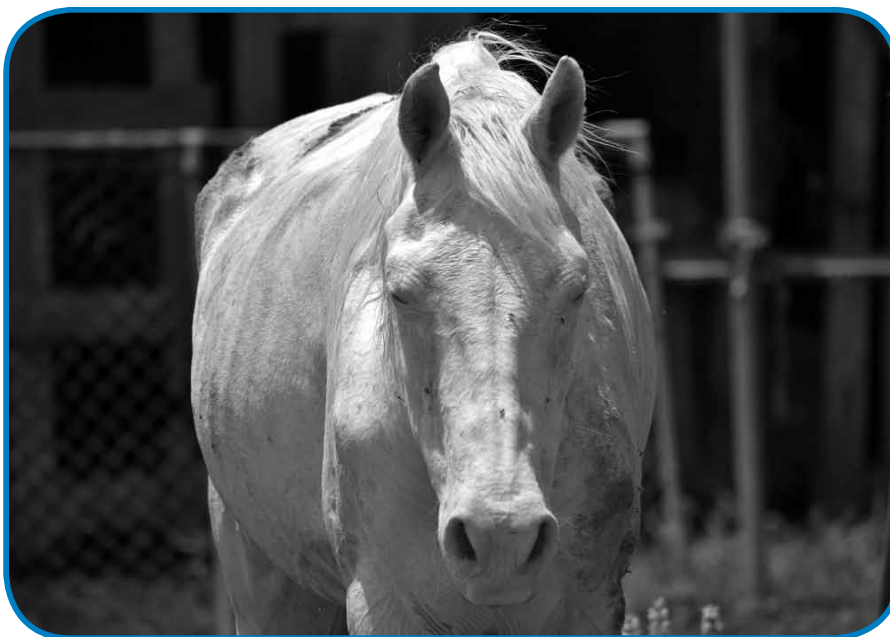
Diplomat *Henry Bergh* je biu tisti, šteri je stvauro

prvo društvo za pravice živine, gda je vüdo, kak grdau se lidgé spravljajo s konjami. S svojimi penezami pa lobéranjom je dosegno, ka je varaški tanač v New Yorki vöda rendelüvanje prauti mantranji konjov. S svojimi kolegarami je grato kak eden policaj: ojdli so po mestni ulicaj, pa če so vidli, ka eden betežen konj cug vlečé, so stvarino včasik poslali v štalo, gazdo pa na biroviyo. Bergh je nej biu preveč popularen, vej so pa mogli pautnicke pejški dale titi. Kritičari so ma v oči metali, ka má raj konje kak lidi, vnaugi so pa donk začnili brodit o znamenji konjov v človečoj civilizaciji.

Po tistom je gripa minaula, žitek je pá najšo svojo normalno paut. Konji pa so več nikdar nej tak glavni bili pri vlačénji kak prva. Pri tejm je venak nika nej mejla lübezen do stvarin, liki bole racionalnost pa mašinge z modernimi motorami.

-dm-

ilustracija: Pixabay

Veuka konjska gripa (lóinfluenza) je za lidi nej bila zdravstveni, liki energetski problem. Kak liki bi gnes dojstaniło vsikšo vozilo v rosagi, po fabrikaj bi nej mogli preklajati blago, pa bi ranč elektrike nej bilau, vej bi pa nej mogli kuln do elektrarne spraviti. Beteg pa je emo edno pozitivno stran tö: konjska gripa je lidam pokazala, kak dosta so konji vrejdní.

Leta 1870 so zvün 39 miljaunov lüdi v Meriki vküpspisali 7 miljaunov konjov pa en miljaun mul. Gnes že vejmo, ka sta bila za konjsko gripo kriviva viruša H7N1 pa H3N8, de so pa tistoga ipa padarge viruše eške nej poznali. Bodjali so se, ka leko beteg prejk na človöka skauči, donk pa je do toga nej prišlo.

Konjska gripa vrnau takše simptome má kak človeča: visika vročina, kršlanje, trüdnost, sfaldjavanje apetita ali celau plüčnica. Če rejsan je v Meriki od toga betega leta 1872 samo en procent od vsej

pa baukšo gesti davati živini, eške kujše koce so jim tö davali. Vse je bilau zaman.

Konjske gazde so se bodjali za svojo življenjsko delo, zatok so dali valati »čüdodelnim« doktorom, šteri so odavali gin, ingver (gyömbér) pa arzen kak vrastvo. Za konje pa je nej bilau pomoči. V New Yorki je praktično nej bilau edne štale, gde bi nej bilau betega. Praviyo, ka je od 11 gezero stvarin za več kednauv zbetežüvalo skoro 7 gezero.

Tau se je zgaudilo v najslabšom časi. Približavala se je zima, s konjami so steli v varaše pelati gesti pa kuln - cejne so se zdignile v nébo. Zaman so meli cuge, nej je bilau konjov v rudnikaj (bánya), s šterimi bi gorprivlejkli kuln spod zemlé. Lokomotive so stale na panaufaj, pav je gnilo pri pavraj. Gospodarstvo je v en par kednaj spadnilo v globko krizo.

Svejt se je na glavau postavo: decembra 1872 je Meksiko poslo humanitarno pomauč

Zaman je podalpsko podnebje na zahodnom tali Železne županije, itak od leta do leta več drejv, goštjé vöposene, najbola djelič. Tau je zato, ka se je klima spremenila, bola je toplo, menje je deža, tau pa fejt vpliva na drejvge, najbola na tiste, stere so nej sé valaun, nej avtohtone pri nas. Djelič so v časi Marije Terezije sadili na tom konci, dočas ka so mrzle zime bile pa je bila vlaga, dočas je djelič tö močan pa zdrav biu. Depa kak se je klima začnila spreminjati, vsigdar je bola toplo gratüvalo, tak je djeliča vsigdar bola vse dosegnilo pa začno seniti, najbola zavolo lubadara. Kak baur tak djelič je vsigdar zeleni gé, zavolo tauga, ka listje pomalek, eden za drüгим dojeti pa nej nagnauk. Kelko dolaspadne, telko nazaj požené. Zavolo tauga se že audalíč vidi, gda djelič začne seniti, ka žuti grata. Najbola pa tam, gde nej samo eden, liki kak tašoga reda šegau ma biti, cejli falat nagnauk taposene. Kak strokovnjaki tak logarji pravijo, ka gde je djelič vöposeno, več nazaj djelič nej slobaudno posaditi, samo tašo drejvge, stero je vsigdar tü raslo.

Do zdaj je največ djeličov v Porabji, Örségi, v Velemi pa v Kószegi taposenilo. Zdaj tak vögleda, ka se zrak vsigdar bola segrejava, tau staviti je težko pa če se posreči, te tö nede zranja. Tau samo tak leko, če vsi vküper prijemo, cejlo lüstvo od severe do juga pa od vzhoda do zahoda. Če nej, te lopau pomalek kak živali pa rastline tak lüstvo, vsi tak zopojdimo kak djelič.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Erjavec umaknil soglasje h kandidaturi za predsednika vlade

Predsednik DeSUS Karl Erjavec je umaknil soglasje h kandidaturi za predsednika vlade do vzpostavitve pogojev za normalno delo vseh poslancev. Za prejšnjo sredo predvidene izredne seje državnega zbora (DZ), na kateri bi poslanci odločali o konstruktivni nezaupnici, tako ni bilo. Predsednik DeSUS se je za umik soglasja h kandidaturi za predsednika vlade odločil, ker se zaradi okužb z novim koronavirusom ali samoizolacije nekateri poslanci ne bi mogli udeležiti seje DZ, na kateri bi odločali o nezaupnici vladi Janeza Janše. Poslovnik namreč ne omogoča tajnega glasovanja na daljavo. V samoizolaciji sta namreč tako z novim koronavirusom okuženi vodja poslanske skupine SD Matjaž Han kot vodja DeSUS-ovih poslancev Franc Jurša. Po izboljšanju epidemioloških razmer v DZ oziroma vzpostavi pogojev za normalno delo vseh poslancev bo po napovedih sledila nova vložitev nezaupnice.

Po poslovniku DZ in ustavi mora po vloženi nezaupnici DZ volitve novega predsednika vlade izpeljati v sedmih dneh. 42 poslancev iz vrst strank LMS, SD, Levica, SAB in trije iz DeSUS so predlog vložili v petek, 15. januarja, kar pomeni, da je bil skrajni rok za sejo petek, 22. januarja. DZ se lahko z večino vseh poslancev odloči tudi drugače in rok glasovanja raztegne na 30 dni. Predsednik DZ Zorčič je poudaril, da bo postopek nezaupnice v primeru umika Erjavčevega soglasja h kandidaturi končan. Morebitni nov predlog bodo morali ponovno vložiti, vključno s podpisi poslancev. Erjavec je sicer imel pri zbiranju podpisov težave zlasti s svojo poslansko skupino. Poslanec Branko Simonovič se pod predlog nezaupnice nazadnje ni podpisal.

Razgledi po naravi - 2.

Dobrodušni velikani v narodnem parku, 1. del

V Porabju in Őrségu je veliko prostora za uživanje v naravi ... Gozdovi, travniki, z grmovjem zarasle površine so kraji, kjer se lahko odklopimo od vsakdanjega vrveža, predvsem pa naj bi

Družnica madžarskega sivega goveda

se odklopili od ekranov. Ne razumem ljudi, ki s telefoni v rokah, očmi na ekranu in slušalkami v ušesih hodijo po gozdnih poteh, travnikih ali okoli jezera. Takih srečujem vedno več. Vračanje v naravo in k njej je danes, v tem kaotičnem času, edina prava, naravna sprostitev in pomiritev za ljudi odprtih oči, ušes in src.

Imeti v bližini narodni park, ki se trudi vrniti pokrajini prvobitnost, je privilegij. Odpravimo se le nekaj kilometrov iz mesta in že nas objame neokrnjena narava. Od ptic na nebu, ki sem jih predstavila v 1. delu, se bom tokrat ozrla na zemljo, na največje živalske prebivalce Narodnega parka Őrség, ki jih lahko občudujemo na širnih pašnih površinah, nekatere kar vse leto, nekatere pa spomladi, poleti in jeseni, ker zimo preživljajo v zavetju hlevov. Moji izbranci za predstavitev so: madžarsko sivo govedo (magyar szürke szarvasmarha), zober ali evropski bizon (európai bölény) in evrazijski divji konj (eurázsiai vadló). Ker o njih lahko izvemo mnogo zanimivega, kar bi preseglo

dolžino tega članka, bom tokrat predstavila prvega izmed treh mogočnih prebivalcev narodnega parka, madžarsko sivo govedo.

Gotovo je že vsak izmed nas na katerem koli koncu Ma-

je njihova prisotnost tukaj prvič izpričana v 14. ali 15. stoletju. Njihov izvor torej še danes ni jasen. Madžarsko sivo govedo je ena od zakonito zaščitene avtohtonih domačih živali na Madžarskem. Država je pri Evropski komisiji že leta 2011 zaščitila njegovo geografsko poreklo, od leta 2015 pa je na seznamu hungarikumov. Med 13. in 18. stoletjem je bilo meso sivega goveda važen madžarski izvozni artikel, saj so ga zelo cenili v vsej Evropi. Danes v prehrani nima posebne vloge, saj kljub povečanemu številu čred živali veljajo predvsem za turistično zanimivost v narodnih parkih, manj je reje za proizvodnjo mesa.

razlikuje tudi od sezone do sezone. Živali imajo pozimi gostejšo in temnejšo, lahko tudi neenakomerno obarvano dlako. Njihova barva je najlepša spomladi. Odrasli biki tehtajo 700-900 kg, krave 500-600 kg. Sivo govedo je inteligentna in nezahtevna žival, izjemno odporna na bolezni. Krave se zelo navežejo na svoje mladiče in predano skrbijo zanje. V primeru odvzetja mladiča dneve, celo tedne tavajo okrog in ga iščejo.

Poleg tržne in prehranske vrednosti je v kulturno-zgodovinskem okviru madžarsko sivo govedo igralo vsestransko pomembno vlogo v vsakdanjem kmečkem življenju. Iz govejih kosti so

Pomladna barva sivega goveda

Odrasle živali madžarskega sivega goveda imajo čokato telo, njihovi glavni značilnosti pa sta siva - v različnih odtenkih - barva dlake in dolgi, navzgor zavihani rogovi. Pri bikih so lahko dolgi tudi do enega metra. Barva živali se razlikuje glede na starost. Dlaka telet je ob rojstvu rjavkasto rdeče barve, od temno rdeče, do svetlejše, celo rožnate. Najdejo pa se tudi telički, ki so ob rojstvu beli. Pri dveh do treh mesecih začne barva dlake svetleti in nato siviti. Ko so teleta stara 4 do 6 mesecev, so že popolnoma sive barve. Barva dlake se lahko

kmetje pripravljali zelo uporabno naravno lepilo, klij, namesto dragih voščenih sveč so v kmečkih gospodinjstvih izdelovali sveče iz govejega loja. Poleg mesa, ki so ga konzervirali na specifičen način, so bile pomembne surovine za marsikaj goveje kože. Za dobro ceno so jih prodajali usnarjem, leti so jih ustrojili, čevljarji pa so iz njih šivali obutev. Tudi pastirji so iz kož sami izdelovali preprosta oblačila, toke, držala in druge pripomočke. Ker v nižinskem svetu ni bilo na voljo veliko lesa, najdemo tukaj manj lesenih predmetov, ki so jih izdelali pastirji.

Erični slovenski športniki (8.)

JAN OBLAK

Namesto lesa ima osrednjo vlogo v preprosti pastirski umetnosti rog madžarskega sivega goveda. Enostavno ga je bilo obdelovati, saj se ob segrevanju zlahka zmečka. Izdelovali so različne okrasne in uporabne predmete, ki so jih okraševali z rezbarijami. Iz rogov so bili izdelani tudi glavniki in gumbi. Pomemben pastirjev pripomoček je bil pastirski rog. Ta zgodovinski čas je že davno mimo in dediščino pastirjev sivega goveda danes lahko vidimo le še v muzejih, govedo pa »pasejo« električni pastirji. Paša je še vedno najpomembnejši element gojenja in hranjenja madžarskega sivega goveda. Rejci računajo na povprečno 215 pašnih dni na leto, vendar je to zelo odvisno od vremena. Paša običajno traja do prvega snega, v tem času govedo ne dobiva nobenih dodatkov k prehrani. Vsaka žival potrebuje zase površino od 1 do 10 hektarjev, odvisno od kakovosti trave. Napajanje se še vedno izvaja iz vodnjakov, kjer to ni možno, pa iz posebnih cistern. Odrasla žival poleti popije 50-100 litrov vode na dan, pozimi pa 20-50 litrov na dan. Pozimi jedo seno, krmno slamo in stebila koruze. Sivo govedo ne sme biti krmljeno z nobeno hrano ali izdelkom industrijskega izvora, saj je le tako mogoče zagotoviti popolno zaščito pred okužbo z BSE. Ohranjevalci čiste pasme in njeni skrbniki so tako predvsem narodni parki. (Fotografije sem posnela lani v bližini Óriszentspétra.) Madžarskega sivega goveda trenutno ne moremo opazovati v naravi, ker zimo preživlja v zavetju hlevov. A pomlad ni daleč!

(Slika na 1. strani: Zaščitni znak madžarskega sivega goveda so mogočni rogovi.)

Valerija Perger

Brodim, ka ste tisti, steri spremljate nogomet, že čuli za Jana Oblaka, vej pa je v zadnji lejtaj eden najbavkših golmanov na sveti. Svojo kariero je začno v rodnoj Škofji Loki, od tam pa je te, gda je biu ške komaj star 10 lejt, odišo k ljubljanski Olimpiji. Gda je biu ške mladinec, so ga že porinili v ogenj. V prvi ligi je, star je biu samo 16 lejt, debitero 26. julija 2009 pri zmagi na derbiji v Novi Gorici z 2:1. Njegov nekdešnji trener Jani Pate pravi, ka pri prvomi golmani slovenske reprezentance najbolje cenitau,

ka je »nikder nej začno lejtati nad oblaki, tüdi te nej, gda je grato eden najbavkših golmanov na sveti. Ške

lepše godilo, vej pa ga je klub parkrat posaudo naprej, paut odpelala v sausedno Španijo. Za 16 milijonov evrov ga je dojküpo Atletico iz Madrida, za steroga brani ške gnesden,

Jan Oblak

čiglij so ga v zadnji lejtaj že dostakrat »selili«. Tisti klub, steri de ga rejsan küpo, de mogo fejt na velko odpreti

gnesden je takši, kakši je biu prva.«

Gučalo se je, ka se za njega zanima več klubov, tüdi erični Liverpool, on pa je leta 2010, gda je biu star 17 lejt, podpiso pogodbo za Benfica. Iz Portugalske ga je po štiri lejtaj, v sterih se njemi je nej furt naj-

svoj bankolaroš, vej pa je odkupna klavzula za Jana, steri je že štirikrat daubo nagrado zamora (dobi jo golman, steri dobi najmenje golov v španski ligi), narasla že na 120 milijonov evrov.

Jan je gorraso v prausni držini, v steroj je nej bilau dosta

penez, bila pa je lübezen in poštüvanje. Držinska pout ene najbolje športnih držin v Sloveniji se je začnila te, gda je Stojanka, stera je ške kak mlada deklina prišla iz Bosne in Hercegovine, delala kak bautoškinja v bauti, v steroj je enoga dneva srečala Matjaža Oblaka, steri je s tovrnjakom razvažo krüj po bautaj. Preskočila je iskrica, oženila sta se in najprva dobila čerko Tejo, stera je trno dobra košarkarica, tüdi slovenska reprezentantka, in tri lejtja za njauv ške 7. januara 1997 sina Jana, steroga je nad fotbalom navdušo oča, steri je tüdi biu golman. Tak kak sestra je tüdi brat že duga lejtja slovenski reprezentant, zadnje čase celau kapetan. Je pa istina gé, ka je mogo kar neka cajta počakati, ka se je od reprezentance poslauvo ške eden trno dober golman, Samir Handanović, steri brani za talijanski Inter. Jan je eden izmed tistih nogometišov, stere morejo novinarji loviti, vej pa ne guči trno

... DO MADŽARSKE

22. januar, dan madžarske kulture

Pesnik Ferenc Kölcsey je 22. januarja 1823 končal pesem z naslovom Himnusz, katere prva kitica je kasneje postala uradna madžarska himna, glasbo zanjo je napisal skladatelj Ferenc Erkel. Dan madžarske kulture se uradno praznuje od leta 1989, ni dela prost dan. Prireditve potekajo po vsej državi in tudi v madžarskem zamejstvu. Letošnje prireditve so zaradi epidemije večinoma potekale on-line.

Prvi del trinajste pokojnine najkasneje čez tri tedne

Vlada je lani določila, da bodo upokojeanci spet dobili 13. pokojnino, ampak ne v enkratnem znesku, temveč razdeljeno na štiri leta. Prvo četrtino naj bi dobili letos, in sicer od 12. februarja naprej. Upokojenec s povprečno pokojnino (150 600 ft) bo dobil torej dodatnih 37 650 forintov. Dodatno pokojnino bo dobilo 2 milijona 560 tisoč oseb, skupni znesek znaša 77 milijard forintov.

Venec položil tudi Viktor Orbán

Prejšnji teden so se spominjali 75. obletnice deportiranja Nemcev iz Madžarske pri spominski plošči na železniški postaji v kraju Budaörs, od koder so 19. januarja 1946 odpeljali prvi vagoni z izseljenimi Nemci. Leta 2013 je ta dan madžarski parlament razglasil za spominski dan Nemcev na Madžarskem. Prejšnji torek je v družbi nemškega poslanca Imreja Ritterja pri spominski plošči položil venec tudi predsednik vlade Madžarske Viktor Orbán.

Silva Eöry
Kejpi: internet

Prejk Dune sem mogo pelati

Balaškin Lali na Gorenjom Seniki žive, zdaj je že v penziji, depa zdaj je vejn še bola aktiven kak gdakoli ovak. Cejli den je vanej, gda je nej v sadovnjaki, te doma na dvauri nika štibra ali ranč košare plete. Če se doma pri njemi stavimo, ranč nej trbej do dver titi, že nadvorišči vejmo, če je doma ali nej. Zato ka če je Lali doma, te vsigdar radio deje na dvorišči, tak naglas, ka s poštijje ga leko poslušša. Če ste ga dotejgamau še nej spoznali, te možak je Lali Hanžek, pri njem sem odo prejš-

Lali Hanžek ali kak ga na Gorenjom Seniki poznajo Balaškin Lali

nji keden stare kejpe gledat. - Lali, prvi stari kejp, ka sem ga vöodebro, je eden mali kejp, edna mala kuča, pred njauw je lüstvo dolazeto, sto so tej?

»Tau so moji stariške, gda so se ženili, pred rojstno kučov so dolavzeti, gde sem se ge narau-do. Iz te kuče smo pred štir-desetpetimi lejti sé prejk v tau nauvo prišli, depa še gnesden stoji, lani smo dali vernau stre-jo na nauvo narediti.«

bila Šauštrna Kristina, ovak je pa sausedkinja bila.«

- Na taum kejpji so te gvüšno

oča dolavzeti, gda so sodak bili, nej?

»Tak je, tau so oča, gda so v Nyírbátori sodak bili, tri lejta kak graničar, tam pri rusuški meji. Na ednom kejpji na konji sedi, tau ne vejmo, če je vsigdar tak odo ali samo zavolo kejp-panje je na konji, zato ka od tauga je nikdar nej gučo.«

- Tebe so tü tak daleč odpela-li, gda si sodak biu?

»Name nej, hvala Baugi, ge sem v Lentini biu od leta 1974

na zemlej tak po vodej je vozo, tak so se zvali ka PSA. Te je pükše emo, vrkar edno 14,5 milimetrsko pa edno 7,62 milimetrsko. Gda so začnile strej-lati, tašoga reda je cejli mašin ta pa nazaj odo. Zdaj si zbrodi, ge iz vesi, gde je samo en eden mali potok teko, v vojsko pridem pa te s tej mašinom prejk Dune moram pelati. Gda sem tau zvedo, vse mi je sapa stani-la. Tam so mi povedali, če se bojim, te aj tau povejm prejd-njoma, ka ne vejmo plavati, gda do me pitali. Ge taši pre-strašeni, gda so me pitali, če znam plavati, nejsem gvüšno pravo, ka nej, bola tau, ka nej najbaukše. Vej se te navčiš, je mena prejdjen pravo, pa tak so me te nutnapisali. Vejš, kak sem se bojo, gda sem prvo paut prejk Dune pelo, skur sem nej strjé daubo.«

- Biu si regrut?

»Pa vejš, ka sem biu, pantlike smo meli na kolapoši, gda smo pa domau prišli, te so v krčmej goslarge igrali. Žlata je prišla, gesti, piti so prines-li, depa vejš kak, na glavej v drvenki. Moja botra je tü tak prišla v krčmau, ka na glavej v drvenki prinesla gesti. V krčmej smo samo tisti bili, stere so vöodebrali za sodake, sterim so na štölingi prajli, ka nedo je zvali za sodake, tisti so doma ostali.«

- Tau je sramota bila?

»Leko ka je malo sramota bila, depa koga brigalo, baukše je bilau, ka ti je nej trbelo ruki-vati.«

- Sto sta tejva dva pojba?

»Tau sem ge pa moj brat, steri je že žau, dve leti mrau, dek-lica je pa moja sestrična.«

- Gda si se ženo?

»Za tri mesece, gda sem dola-zaslüžo soldačijo, potistim sva se spoznala z ženov. Istina, pred tistim sem go že tü poz-no, samo nej tak blüzi.«

- Gde je bilau gostüvanje?

»Tü v naši nauvi kuči, napr- vin smo gostüvanje meli leta 1976, pa te potejm smo se sé spakivali.«

- Sto je dau zidati te ram?

»Vküper, ge pa stariške smo zidali, pa z njimi vküper smo

Zdavanjski kejp mame pa očo pred Balaškinim ramom

bili, dočas so živeli.«

- Kak je bilau gostüvanje?

»Dobro, v soboto so nas vküp-dali na občini, v nedelo pa je bilau cerkveno. Zadvečerek smo v krčmau šli pa te do desete smo tam bili, od tistec smo te sé domau prišli. Drugi den predpodnevom kauli de-vete vöre je bila paradija, po-tejm smo v krčmau šli, dočas so doma malo vözlufatli. Zad-večerek smo nazajprišli pa te, steri so še ladali, do večera so

panjo prinesli pa so ga nut v kopanjo djali, goslarge so ma igrali pa te so ga tak na frišek luft vöodnesli.«

- Je eden kejp s folklorov, stero si dugo lejt vodo, tak ka ti si sploj nej biu plesa-lec v folklori, kak je te tau bilau?

»Name so gnauk mladi poiskali leta 1985, ka bi radi meli v vesi mladinsko folkloro skupino. Prosili so me, če bi njim pomagao, nej strokovno, liki ovak v organizaciji. Vejn zato, ka te sem ge biu član županijske skupščine (megyei tanácstag), tistoga

reda še nej bilau niše naše organizacije nej, nej Slovenske zveze, nikanej, sto bi njim leko pomagao. Pomagao sem njim, posrečilo se je ustanoviti folkloro pa te potejm še dugo lejt sem jo vodo.«

- Dosta ste odli s folklorov pa ovak si tö fejst aktiven biu, nej je bilau špajсно, ka gnauk si samo doma austo pa bola samo doma si delo?

»Špajсно je bilau, depa ge sem mujs mogo, zato ka sem dau-

Lalina pa Agina so zdali gospaud Kühar

- V tau kuči je sto biu doma, oča ali mati?

»Mati je bila tü doma, oča on je sé prišo od Anškeni, sé k Balaškini. Od mame mam en portret pa en taši kejp, gde je s padaškinjov dolavzeta, ona je

do leta 1976. Depa kak sem skrak biu, tak je lagvo mesto tau bilau. Vej pa bili smo kak mravle, v ednoj sobi nas je stau spalo. Ge sem graničar sto biti, depa šofer sem grato, taši mašin sem vozo, steri kak

Lali s seničko mladinsko folkloro

pili pa plesali. Prvin je še taša šega bila, ka vsikšoga sauseda so pozvali, steri je nej prišo, po tistoga so z vaužami šli pa so ga te tak prejkprivlekli. Tisti, steri je malo več piu pa trüden grato, tistoma so svinjsko ko-

bo srčni kap. Depa znajšo sem se, začno sem doma v sadov-njaki, na kmetiji delati pa tau še gnesden z veseljem delam.« (Kejp na 1. strani: Prvo pre-čiščavanje Lalina.)

Karči Holec

Od Gorenjoga Senika do Garbolca - 21.

VARAŠ KAK ESENCA ROSAGA

Firma Bloomberg je leta 2018 Budimpešto odebrala za drugi najlepši varaš na svejti, pred Romov ali Parižom. Venak zavolo tiste lépote Parlamenta, Donave in budimskoga grada, štera včasik zacumpra vsikšoga turista.

Žmetno je povodati, gda se je té varaš naraudo. Lekar, gda so Kelti svoj grad z lesa, zemlé in kamla na ednom bregej zo-

mos) cingali, do 1896 pa so zgotovili prvi metro na kontinenti. Ništerni pravijo, ka gnes za turista dojde, če samo štiri vozovnice küpi: z budimskima tramvajoma 19 pa 41 in s peštarskima linijama 2 pa 6 leko prej vse pogledne, ka je mujs.

István Széchenyi je pravo, ka »rosagi edno srcé trbej«, gda je gučo o zdrúžitvi Budim-

čavala v priljubljenom klubi z imenom Gödör ali Akvárium. S centra varaša pela vö Andrásyna poštija, štera je - vküper z donavskov panoramov in budimskim gradom - en tau svetovne erbe. Originalno je nakli lesene kocke mejla, po njej se je prišlo do neorenesančne zidine Opere. Če go gnesnedén en večer gorpoiškemo, se leko drugi večer podamo v ulico Nagymező, štero - z njenimi pet gledališči - zovémo »peštarski Broadway«. Nej je pa daleč od tistec Trg Ferenca Liszta tö nej, gde stogi zidina Glasbene akademije. Gda je eške nej bilau viruša, so se po večeraj po desetoj vöri kavarne, restavracije pa krčmé na tom trgi do slejdnjoga kotá napunile.

Če démo dale po Andrásyna poštiji, pridemo do Oktogona, štero križišče je dobilo ime po svojoj osemkiklatoj formi. Skoro vsikša palača na toj glavnoj pauti je zgodovinski spomenik, če rejsan so ništerni žalostni: pod numerov 60 je biu v 1950-i lejtaj odúrdjavani center Slúžbe za državno varnost (ÁVH).

Na konci poštije pridemo na Trg herojov (Hősök tere) z Milenijskim spomenikom. Toga so leta 1896 začnili postavlati po planaj kipara Györgya Zale, šteri se je naraudo v Lendavi. Na ednoj strani trga stogi Muzej likovne umetnosti (Szépművészeti Múzeum), šteri má najvejšo umetnostno zbirko v rosagi, na drugoj pa veuko razstavišče Múcsarnok. Plac z ov kraj té zidine zovéjo »trg s šöbarami«, vej so pa leta 1956 tam tak razstrlili Stalina kip, ka sta ma samo bočkora ostala.

Takzvani »Városliget« je najvejši park v glavnom varaši z ednim malim jezerom, na šterom se vzimi leko čujskamo tö. Prejk mostá pridemo na grad Vajdahunyad, gde so po milenijskom leti 1896 postavili kopije zidin s cejle tedešnje Vogrske, v vsefelé štilušaj. Od

leta 2013 več na žalost nega Lunaparka (Vidámpark), zaton mlajši najraj odijo v živalski vrt ali cirkus. Tisti, šteri se radi kaupajo, pa večkrat gorpoiškejo termalno kaupanco Széchenyi.

V Budimpešto se leko pripe-lamo na tri panaufe. Vzhodni (Keleti pályaudvar) je biu med najbolje modernimi v Evropi, gda so ga na konci 19. stoletja zozidali. Zahodnoga (Nyuga-

ko središče, gde so se srečale poštije s Kecskeméta, Hatvana in Váca. Nej daleč najdemo nauvo mestno izo, gde má svoje djilejše Skupščina glav-noga varaša.

Pravi center osrejdne Budimpešte je Trg Mihálya Vörösmarty, z legendarnov slaščičarnov Gerbaud (Zserbó). Od tistec se splača pejški napa-

Na peštarskom korzoni pri Donavi sedi »Mala kralična« - kipar László Marton go je z bronu napravo po svojoj čéri, štera si je furt z novin krono redila

zidali, leko pa, gda je v rimski cajtaj Aquincum grato center province Spaudnja Panonija. Edno je gvüšno: stari papéri o trej vogrski varašaj kraj Donave oprvim pišejo na srejdji 13. stoletja, za pravi rojstni den mesta pa držimo 17. november 1873, zdrúžitve v Budimpešto.

V srejdnjom vöki so dojspisali, ka ime »Buda« prihaja prej z imena brata hunskega krala Attila, za ime »Pest« pa brodimmo, ka prihaja s stare slavske rejči za »pečino« (djama). Gnešnji varaš je šurki 525 km², edno tretjino od toga vzeme Budim s svojimi bregami, dve tretjini pa Pešta s svojov ravénjov. V 23 okrožjaj (kerület) živé kauli 1,8 miljau-na lüdi - brezi tisti, šteri se vsakši den vozijo.

15. marciuša 1838 je veuka povauden zrušila skoro pet gezero zidin, tak se je leko naraudo nauvi, moderen varaš. Leta 1866 so oprvim vlejkli cuge s konjami, za dobri dvajsti lejt so že tramvajge (villa-

pešte. Glavni varaš pa tö má srcé, tau je gvüšno Trg Lajosa Kossutha z madžarskim Parlamentom. Tau je edna najvejša zidina v rosagi, duga 268, šurka 123, visika 96 mejterov. Prvi djilejš so tam držali leta 1896, gnes po okinčani stubaj leko pridemo do dvorane pod kupolov, gde od začetka leta 2000 držijo Sveto krono.

Če se odšpacéramo malo dale, pridemo do bazilike svetoga Števana. Splača se splez-diti v njeni lejvi törem, vej se pa nam opré čudovitna panorama. V pravom törmi pa se zglašá najvejši vogrski zvon s svojimi 9 tonami. V ednoj kapejli si leko poglednemo največ vrejdno relikvijo madžarske katoličanske Cerkve: pravo rauko krala svetoga Števana.

Bližanji Elizabetin trg in Trg Ferenca Deáka sta bila inda svejta edna tržnica zvün peštarski sten, gnes se tam pod zemlauv srečajo prve tri metrolinije. Nej daleč se je pred pandemijov mladina rada sre-

Madžarska državna operna iža (1875-1884) z vnočnimi posvejti - če si gnauk poglednemo edno predstavo, go nikdar več ne pozabimo

ti pályaudvar) pa je planéro eričnoga francuskoga arhitekta Gustava Eiffela, tau pa z železnov struktur.

Po gnešnoj Rákóczina poštiji so pelali pepeu kneza (fejedelem) Ferenca II. Rákóczina, gda so ga leta 1906 pripelali s Törskoga. Na konci te poti stogi Narodni muzej, s prvov in najvejšov zbirkov na Vogrskom. Na tajoj poštiji se je leta 1909 oprvim vužgo električni posvejt.

V VII. okrožji je nekda biu židauvski varaški tau, kisnej pa geto. Tam eške itak stogi najvejša sinagoga v Evropi, paul leg štere najdemo Židauvski muzej, na njenom dvoriški pa spomenik židauvskim mantrnikom v formi edne vrbe. Svetovna mladina té tau bole po naučni veselicaj pozna, vej je pa tam vse puno s krčmami v stari, na pau porušeni zidinaj. Na bližanjom Trgi 15. marciuša stogi farna cerkev, štera je najstarejša zidina cejluga peštarskoga tala. Na njenom mestu je bilau že nekda varaš-

utili po Ulici Váci (peštarskoj »Mariahilferstrasse«), štera je kak liki eden gank prauti najvejšoj tržnici z vsefelé blagom pa tradicionalnim madžarskim gesti.

Če smo že pri Donavi, nam v oči spadne edna veuka, špajsna zidina: trgovsko-kulturni center »Kit« (Bálna) po rečaj njegvoga arhitekta funkcionéra kak eden kip. Bole tradicionalne hotele, palače in trge pa leko vidimo, če se kraj vodé odšpacéramo malo prauti söveri. Erična zidina z galerijov, koncertnov in plesnov dvoranov je palača »Pesti Vigadó«, pred šterov na grajki sedi kip »Male kralične«.

Če si želejmo malo sreče, pobaužajmo tau bronasto dekló, prva kak liki bi se napautili - prejk ednoga od 13 mostauv nad Donavo - v budimski tau.

-dm-

foto: mtu.gov.hu in pixabay.com

V SVOJOM REDI SO DELALI ALI POMAGALI LIDAM

Vsikiš človek, šteri šké gratati Kristošov vučenik, se more po peldi svetoga Pavla (nekdešnjoga Savla) furt spreobračati, miniti svojo mišljenje in pobaukšati svoj žitek. **Spreobrnitev Pavla (pálfordulás)** pa je glavna v cejloj zgodovini Matere Cerkve, biblijska kniga Apostolska dela celau dvakrat pripovejda o njej.

Preštimo zdaj, ka je apoštol Pavel o tistom eričnom srečanju sam gučo Židauvom 24 lejt kisnej: »Ge sem Židauv, narodjen v Tarzusi. V Jeruzalemi sem se djenau vönavčo v zakoni, biu sem goreči za Boga. Kristoša navuk sem smrtno naganjo, može in žené v vauzo lüčo, tau leko svedočijo vsi visiki dühovniki in starešine.

Od nji sem daubo pisma, ka morem titi v Damask in vaše brate od tistec zvezane prignati v Jeruzalem, ka bi je poštrafali. Gda sem pa biu na pauti in se kauli podnéva približavo Damaski, je na gnauk začnila na mené sijati veuka sveklina z néba. Spadno sem na kolena in čüu glas: 'Savel, Savel, zaka me naganjaš?' Dau sem valas: 'Što si ti, Gospaud?' Pravo mi je: 'Ge sem Jezoš Nazarenski, šteroga ti naganjaš.' Moji padaške so vidli sveklino, de so pa glas nej čüli. In pravo sem: 'Ka aj včnim, Gospaud?' Gospaud mi je velo: 'Gorstani in idi v Damask, tam boš zvödo, ka moreš včiniti.' Zavolo tiste svekline sem slejpi grato, moji padaške so me primlili za rokau in me tak pelali v Damask ...«

Gda so Pavla v Damaski okrstiti, je nazajdaubo pogled. Za

en malo so se njegvi nekdešnji prijateli obrnauili prauti njemi in ga steli zgrabiti pa vmoriti. Skriu se je v püstinji in se tri lejta pripravlo na svojo poslanstvo: Gospaud ga je odebro, ka bi njegvo ime odneso med pogane. Rejsan, med vsejmi düševnimi in telesnimi stiskami je Pavel vrlo

Kauli leta 34 je pred Damaskom s Savla dokončno Pavel grato – po tistom je cejli svoj čas in mauč ponüco, ka bi brano in dale davo Kristoša navuk

skrb emo za krščanjske skupnosti, štere je stvauro. Den njegve spreobrnitve svetimo **25. januara**.

Patronuš cerkve v našoj porabskoj vesnici Števanovci je **sveti Števan Harding (Harding Szent István)**, šteri je biu eden od stvoritelov cistercijanskoga reda v 11. stoletji. Števan se je naraudo v krajini Cornwall v Englandi. Navčo se je dosta gezikov, šaulo se je na Irskom, Francuskom in v Romi. Sledik je nutstaupo v eden benediktinski klaušter v francuskoj krajini Burgundiji, de je pa vüdo, ka so baratke razvüzdani. Zavolo toga sta vküper s svetim Alberikom v Citeauxi stvaurla eden nauvi, bole siguren réd, šteri je po latinskem imeni varaša daubo ime »cistercijani«.

V etom rédi so se zvün molitve spravlali s fizičnim delom

tö, zatok je naglo prilübleni grato. Števan je biu tretji opat po redej, un je oprvim dojspiso regule cistercijanov. Mrau je leta 1134, za en malo pa so njegve barate pozvali na Vogrsko tö. V Monoštri so stvaurlili klaušter leta 1183, v svojoj vesnici Števanovci so baročno cerkev zozidali leta 1785.

Porabska vés je svojo imé dobila po tom svetniki, na oltarnom kejpi njene cerkve vidimo, kak Blajžena Devica meniški gvant dava Števani. Njegvi dén svetimo **26. januara**.

V 12. stoletji so stvaurlili prve univerze – visike šaule, na šteraj so včili vse, ka so tistoga ipa znali. Že od nekda je bila erična Sorbona v Pariži, gde je kak profesor delo **sveti Tomaž Akvinski (Aquinói Szent Tamás)** tö.

Té cerkveni škonik se je naraudo leta 1225 blüzi varaša Aquino, na pau poti med Romo in Napoljom. Njegvi oča si je želo, ka bi Tomaž grato opat bližanjoga benediktinskoga klauštra Montecassino, zatok ga je nutvpiso k tistim baratom. Gda je vözraščeni grato, je prišo na univerzo v Napolj, šteri varaš je biu na grajnci latinske in arabske kulture. Žitek dominikanski predgarov se ma je tam tak povido, ka je nutstaupo v njini red.

Prejdnji Tomaža so brž spoznali, ka je trnok čeden in globkoga dühá, zatok so ga poslali v Pariž. Tam ga je profesor sveti Albert s Kölna nangučo, aj ma pomaga v Evropo nazajpripelati znanost in mišljenje stari Grkov. Tistoga ipa so na filozofa Aristotela že pozabili, samo Arabci so se spravlali z njegovimi idejami. Albert je sto, ka bi grčko miheu – prejk arabski prevodov – nutzakapčili v krščanjsko kulturo. Pitanje je samo bilau, kak se tau dvauje vküper šika in kak se leko moderni-

zera Aristotelovo znanje. Tomaž Akvinski je staro grčko filozofijo sčisto od poganski elementov, logično je na priliko pokazo, ka Baug geste. Njegvo mišljenje zovémo »tomizem«, šteroga je katoličanjska Cerkev odebrala kak pravo včenjé za svoje bogoslovne šaule.

Tomaža Akvinskoga so zvali »angelski doktor« tö – biu je eden najveški krščanjski teolog in filozof v srejdnoj vöki

Tomaž Akvinski je biu trnok bogabojéči. Pápa Klemen IV. ga je sto postaviti za nadpüšpeka v Napolji, de ga je pa Tomaž ponizno dojzgučo. Gda se je pelo na cerkveni djilejš v francuski Lyon, je marca 1274 med potjauv mrau. Njegvi dén svetimo **28. januara**, na šteri datum so njegve zemelske ostanke leta 1369 prejk v varaš Toulouse odpelali.

Sveti Janez Bosko (Bosco Szent János) je emo prausno življenjsko paut. Cejla skrivnost njegve svetosti je bilau: ostati vören Baugi v mali delaj, štere vsakši den včnim. Stvoritel salezijanskoga reda se je naraudo leta 1815 v vesnici Becchi blüzi Torina, glavnoga varaša taljanske krajine Piemont. Že v mladi lejtaj je zgübo očó, zavolo trde mladosti je zadaubo raz-

menje za probleme zapüščne mladine. Gda je devet lejt star grato, je mogo eno vöro pa pau pejški v farno šaulo ojtí. Mati ma je nej mogla plačati višike šaule, zatok si je mogo med včenjaum z delom sam krü slüžiti. Odlaučo se je za bogoslovje, pri 26 lejtaj so ga posvetili v dühovnika.

Kak mladi düšni pastér je dosta odo po torinski vauzaj, gde je spozno takše mlade, šteri so v varaš prišli zatok, ka bi kradnili. Don Bosko je začno za njé opérati domaueve, zvane »oratoriji«, gde je je dau vönavčiti za majstre in jim prejkdavo vörski navuk. Za pomauč srmačkoj mladini je stvauro redovno družbo, štera je po patronuši - svetom Fran-

čiški Saleškom - dobila ime salezijanci. Za en malo je napravu ženski réd »Čéri Marije Pomočnice« ranč tak.

Svoje domaueve je začno Don Bosko opérati na Francuskom in Španjolskom tö, več kak stau salezijanski misijonarov pa je poslo v Djužno Meriko. Mrau je v 73. leti starosti, pokopali so ga v baziliki Marije Pomočnice v Torini. Njegvi dén svetimo **31. januara**, na datum njegve smrti. Za patronuša so ga odebrali tisti, šteri knige vödavajo, vej je pa evangelij oznanjo s pomočjauv vörski knjig tö.

V Ljubljani so salezijanci svojo prvo cerkev začnili zidati leta 1901, v Sombotelu pa leta 1932. Pod salezijanskov cerkvov v središči Železne županije je pokopani Avgust Pavel.

*-md-
ilustraciji:
Szilveszter Bartkó*

PETEK, 29.01.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Ugriznimo znanost: Pristanišče v Kopru, oddaja o znanosti, 10.30 TV-izložba, 10.45 Strasti, TV-nadaljevanka, 11.20 Za stopinjo preveč, izobraževalno-dokumentarni film, 11.45 TV-izložba, 12.00 Globus, 12.30 Točka preloma, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 TV-izložba, 13.50 Rusija malo drugače: Sankt Peterburg iz zaodnja, švicarska dokumentarna serija, 14.45 TV-izložba, 15.00 Prislunimo tišini: Naglušnost, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.15 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 15.50 Danin dinosvet: Iskalki fosilov - Reševalni dinovlak, kanadska otroška nanizanka, 16.15 Osvežila fronta: Komunikacija, oddaja za mladostnike, 16.40 Infodrom, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Premagajmo covid 19, 17.55 Duhovni utrip, 18.10 Bacek Jon: Hipi kmet, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 4. Festival pod Pohorjem, Oplotnica 2020, 21.25 Alpske vasi: Slovenija, potopisna oddaja, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.55 Kinoteka: Človek z Lune, koprodukcijski film, 0.50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.10 Napovedujemo

PETEK, 29.01.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 9.20 Videotrak, 10.15 Dobro jutro, 12.55 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski tek, 10 km (Ž) - prosta tehnika, 13.50 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.00 Zgodbe iz kuhinje, dokumentarni film, 16.00 Zlati teptaci, dokumentarni feljton, 16.50 Migaj raje z nami, 17.20 Rokomet - svetovno prvenstvo (M): polfinale, 19.00 Videotrak, 19.20 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski tek, 10 km (Ž) - prosta tehnika, 20.20 Rokomet - svetovno prvenstvo (M): polfinale, 22.00 Zadnja beseda!, 22.45 Šport, 0.15 Videotrak, 1.10 Info kanal

SOBOTA, 30.01.2021, I. spored TVS

6.15 Kultura, Odmevi, 7.00 Otroški program: Op! 10.30 Infodrom, 10.50 Varuška nindža: Skrivna hči, nizozemska nadaljevanka za mlade, 11.15 TV-izložba, 11.30 Tarča, 12.40 Kaj govoriš? = So vakeres? 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 O živalih in ljudeh, izobraževalno-svetovalna oddaja, 13.50 TV-izložba, 14.10 Znanost o virusu, pogovorna oddaja, 14.30 Na kratko: Krožno gospodarstvo, 14.35 Prislunimo tišini: Možganska kap, izobraževalno-svetovalna oddaja, 14.55 TV-izložba, 15.10 Povezani svet: Vojna v svetu omrežij, britanska dokumentarna serija, 16.00 Alpe-Donava-Jadran, 16.30 Na vrtu, izobraževalno-svetovalna oddaja, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Ambienti, 17.45 Zadnja beseda! 18.35 Ozare, 18.40 Vrtno prigode: Vrtni palček, risanka, 18.57 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 20.00 Joker, kviz, 20.50 Kaj dogaja? 21.20 Neustrašna, britanska nadaljevanka, 22.10 Poročila, Šport, Vreme, 22.35 Sedmi pečat: Bar, koprodukcijski film, 0.15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.40 Dnevnik, Sobotni dnevnikov izbor, Utrip, Šport, Vreme, 1.35 Napovedujemo

SOBOTA, 30.01.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 5.45 Videotrak, 6.30 Pričevalci: Lidija Drobnič, 8.55 Alpski magazin, 9.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: slalom (M), 1. vožnja, 10.55 Alpsko smučanje - svetovni pokal: smuk (Ž), 12.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: slalom (M), 2. vožnja, 13.40 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski skoki (Ž), 15.15 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski tek - 10 km (Ž), klasična tehnika, 15.55 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski skoki (M), 17.50 Deskanje na snegu - svetovni pokal: paralelni slalom, 19.10 Videotrak, 20.00 Novo življenje, francoski film, 21.40 Zvezdana: Jaz tukaj izstopam!, 22.30 Ritem mladosti 2019, 0.05 Šport, 1.40 Videotrak, 2.25 Info kanal

NEDELJA, 31.01.2021, I. spored TVS

7.00 Živ žav, otroški program, 9.30 Danin dinosvet, kanadska otroška nanizanka, 10.00 Sveta maša, prenos iz mariborske stolnice, 11.05 TV-izložba, 11.20 Ozare, 11.25 Obzorja duha, 12.00 Ljudje in zemlja, 12.45 Zelena generacija - Generation Renewal/YVF: Martin, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.25 4. Festival pod Pohorjem, Oplotnica 2020, 14.40 Alpske vasi: Slovenija, potopisna oddaja,

15.05 Plesna terapija, britanski film, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.20 Vikend paket, 18.40 Šola za pošasti: Zelo pomembna pošast, risanka, 18.50 Mali Timotej: Požrešne alge, risanka, 18.57 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20.00 Primeri inšpektorja Vrenka: Retrospektiva, slovenska nadaljevanka, 20.55 Intervju, 21.40 Poročila, Šport, Vreme, 22.05 Moja mama: pobeg v osamo, italijanski dokumentarni film, 23.40 Mojmir Sepe: Ljubljanske razglednice, 23.55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.20 Dnevnik, Politično s Tanjo Gobec, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1.15 Napovedujemo

NEDELJA, 31.01.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 5.30 Videotrak, 6.25 Duhovni utrip, 6.40 Premagajmo covid 19, 7.10 Ugriznimo znanost: Pristanišče v Kopru, oddaja o znanosti, 7.35 Glasbena matineja, 8.10 Z Levisonom Woodom po Arabiji: Nevarna zapuščina, potopis, 9.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: slalom (M), 1. vožnja, 10.55 Alpsko smučanje - svetovni pokal: superveleslalom (Ž), 12.25 Alpsko smučanje - svetovni pokal: slalom (M), 2. vožnja, 13.25 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski tek - sprint, 15.10 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski skoki (Ž), 16.10 Nordijsko smučanje - svetovni pokal: smučarski skoki (M), 17.20 Rokomet - svetovno prvenstvo (M): finale, 19.15 Videotrak, 19.50 Žrebanje Lota, 20.00 Večni Pompeji, nemška dokumentarna oddaja, 20.55 Skrivnosti z Beethovnovne ulice, dokumentarno-igrani glasbeni film, 22.10 Vikend paket, 23.20 Zvezdana: Jaz tukaj izstopam!, 0.10 Kaj dogaja?, 0.35 Šport, 2.10 Videotrak, 3.05 Info kanal

PONEDELJEK, 01.02.2021, I. spored TVS

6.30 Utrip, Zrcalo tedna, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Obzorja duha: Vloga medijev, 10.40 TV-izložba, 10.55 Strasti, TV-nadaljevanka, 11.30 Drevesa pripovedujejo: Breza, dokumentarna serija, 12.00 Intervju, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 Primeri inšpektorja Vrenka: Retrospektiva, slovenska nadaljevanka, 14.25 TV-izložba, 14.40 S-prehodi: Jernej Šček, filozof, 15.10 Rojaki, oddaja o zamejcih, 15.30 Dober dan, Koroška, 16.00 TV-izložba, 16.15 Otroški program: Op! mozaična lutkovna oddaja za otroke, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Znanost o virusu, pogovorna oddaja, 17.45 Na kratko: Starizem, 17.55 Nejk: Nejk vidi dvojno, risanka, 18.05 Simon: Držiš se me kot klop, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tednik, 21.00 Studio City, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Umetni raj, 23.25 Glasbeni večer, 0.30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.55 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.50 Napovedujemo

PONEDELJEK, 01.02.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 11.00 Videotrak, 12.10 Dobro jutro, 14.30 Prislunimo tišini: Kako ukrepamo ob kapi in srčnem zastoju?, izobraževalno-svetovalna oddaja, 15.00 Idealisti: Ob 60-letnici dramske tvornosti na Televiziji Slovenija, dokumentarni film, 16.05 Zadnja beseda!, 17.05 Ljudje in zemlja, 17.50 Zelena generacija - Generation Renewal/YVF: Martin, 18.00 Veronika in Friderik, dokumentarni film, 18.55 Videotrak, 20.00 Z Levisonom Woodom po Arabiji: Nevarna zapuščina, potopis, 20.55 Dediščina Evrope: Zadnji portret, ameriško-britanski film, 23.20 Kratki igrani film, 23.35 Po poteh sužnje: Od 476 do 1375: Prečkanje puščave, francoska dokumentarna serija, 0.05 Videotrak, 1.00 Info kanal

TOREK, 02.02.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Umetni raj, 10.35 TV-izložba, 10.55 Strasti, TV-nadaljevanka, 11.25 Vem!, kviz, 11.55 Tednik, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 TV-izložba, 13.50 Moja neznana Amerika: V deželi Sjujev, švicarska dokumentarna serija, 14.40 TV-izložba, 15.00 Duhovni utrip, 15.15 Potepanja - Barangolások, 15.45 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Premagajmo covid 19, 18.00 Kalimero: Kolobocija s kolutom, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Koristolovec, britanska nadaljevanka, 20.50 Kampanja proti podnebu, danska dokumentarna oddaja, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.55 Spomini: Albin Fatur, 1.30 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.55 Dnevnik, Slovenska kronika,

Šport, Vreme, 2.50 Napovedujemo

TOREK, 02.02.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 11.00 Videotrak, 11.55 Dobro jutro, 14.30 Avtomobilnost, 15.20 Alpe-Donava-Jadran, 16.00 400 let iskanja, dokumentarni portret goslarja Vilima Demšarja, 17.10 Joker, kviz, 18.00 Vojne igre, dokumentarna oddaja, 18.55 Videotrak, 20.00 Skriti obraz čokolade, francoska dokumentarna oddaja, 20.55 Človek z Lune, koprodukcijski film, 22.55 Kaj govoriš? = So vakeres?, 23.10 Videotrak, 0.10 Info kanal

SREDA, 03.02.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Premagajmo covid 19, 10.35 TV-izložba, 10.50 Strasti, TV-nadaljevanka, 11.25 Vem!, kviz, 11.55 Studio City, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 TV-izložba, 13.50 Moja neznana Amerika: V osupljivem raju, švicarska dokumentarna serija, 14.40 Osmi dan, 15.15 Rojaki, oddaja o zamejcih, 15.30 Mostovi - Hidak, magazinska informativna oddaja, 16.00 TV-izložba, 16.15 Male sive celice: OŠ Gustava Šiliha Velenje in OŠ Otočec, kviz, 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Kdo se boji slovenščine?: Urbana slovenščina, dokumentarno-izobraževalna serija, 17.50 50 knjig, ki so nas napisale: Florijan Lipuš: Zmote dijaka Tjaža, 18.00 Zmedi gre v Zakajzato: Preveč nogavic, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Materinski nagon, francosko-belgijski film, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Panoptikum, 23.45 Kdo se boji slovenščine?: Urbana slovenščina, dokumentarno-izobraževalna serija, 0.10 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0.35 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 1.30 Napovedujemo

SREDA, 03.02.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 8.45 Videotrak, 10.00 Sveta maša, posnetek iz mariborske stolnice, 10.55 Dobro jutro, 13.10 Festival Sredi zvezd, posnetek koncerta ob Otvoritvi Tedna ljubiteljske kulture, 14.00 Koncert generacij: Policijski orkester, 14.50 Policijski orkester - Odmev desetletij, 15.15 Trije obrabi plesne skupine Kazina, 15.45 Ambienti, 16.10 Vikend paket, 17.25 Ita Rina: Filmska zvezda, ki je zavrnila Hollywood, dokumentarni film, 18.50 Videotrak, 19.50 Žrebanje Lota, 20.00 Podzemni balet, izraelski dokumentarni plesni film, 20.55 Moje mnenje, 21.50 Ničevo seme, novozelandska nadaljevanka, 22.35 Minljivost meje, dokumentarni film, 23.30 Videotrak, 0.30 Info kanal

ČETRTEK, 04.02.2021, I. spored TVS

6.20 Kultura, Odmevi, 7.00 Dobro jutro, Poročila, 10.05 Kdo se boji slovenščine?: Urbana slovenščina, dokumentarno-izobraževalna serija, 10.30 TV-izložba, 10.45 Strasti, TV-nadaljevanka, 11.20 Vem!, kviz, 11.45 TV-izložba, 12.00 Moje mnenje, 13.00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13.35 TV-izložba, 13.50 Moja neznana Amerika: Na meji z Novo Mehiko, švicarska dokumentarna serija, 14.40 Slovenci v Italiji: 50 let novoletnih srečanj Slovencev iz Benečije in Posočja, dokumentarna oddaja, 15.10 Moj gost/Moja gostja - Vendégem, portretna oddaja, 15.45 Otroški program: Op! 17.00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17.25 Ugriznimo znanost: Kozmetika proti staranju kože, oddaja o znanosti, 17.55 Na kratko: Univerzalni temeljni dohodek, 18.00 Dinotačke: Kar je ljubko zvenelo, risanka, 18.20 Vem!, kviz, 18.57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 20.00 Tarča, Globus, Točka preloma, 22.00 Odmevi, Kultura, Šport, Vreme, 22.50 Osmi dan, 23.30 Dediščina Evrope: Zadnji portret, ameriško-britanski film, 0.55 Ugriznimo znanost: Kozmetika proti staranju kože, oddaja o znanosti, 1.25 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1.50 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Vreme, 2.45 Napovedujemo

ČETRTEK, 04.02.2021, II. spored TVS

4.00 Info kanal, 6.00 Napovedujemo, 10.40 Videotrak, 11.35 Dobro jutro, 14.10 4. Festival pod Pohorjem, Oplotnica 2020, 15.45 Slike in podoba Ludvika Vrečiča, dokumentarni portret, 16.50 Panoptikum, 17.55 Nočemo belega kruha, dokumentarni film, 18.55 Videotrak, 20.00 Skriti Karibi z Joanno Lumley: Od Havane do Haitija, britanska dokumentarna serija, 20.50 Avtomobilnost, 21.25 Ambienti, 21.55 Nova evropska pesmarica, Beethoven 2020: Švica, 22.00 Ob 80. obletnici Plácida Dominga, 0.35 Videotrak, 1.30 Info kanal

Risbe po pravljici Rokavički

Evelin Schröder
6 let Vrtec Gornji Senik

Miron Lasits
6 let Vrtec Gornji Senik

Szofia Bajzek
4 leta Vrtec Gornji Senik

Lutkovno gledališče Pupilla iz Lendave

Lutkovno gledališče Pupilla iz Lendave že od leta 1993 ustvarja lutkovne predstave, iz katerih se otroci lahko na nevsiljiv način veliko naučijo in razvijajo svojo domišljijo. Uprizorili so tudi nekaj lutkovnih predstav za odrasle. Gledališče vodi Sabina Šinko, ki je veliko predstav tudi sama režirala. Te temeljijo na raziskovanju tradicionalnih in novih lutkovnih tehnik ter izvirni likovni podobi, za katero prav tako pogosto poskrbi Sabina, ki pravi: »Ob lutkovnih predstavah smo v gledališču organizirali še ustvarjalne delavnice, prireditve za otroke in izdelovali lutke, maske in kostume. Leta 2000 smo prvič organizirali festival Lutkovni pristan Lendava, na katerem so si skozi leta ljubitelji lutkovnega gledališča v Lendavi lahko ogledali predstave mnogih lutkovnih skupin iz Slovenije in tujine.« Sabina Šinko je zaposlena na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru, kjer predava o likovni umetnosti, oblikovanju lutk in gledališko-

Igralca Petra Kavaš in Vitomir Vratarič v predstavi Zoopotnika

-scenski umetnosti. V Lutkovnem gledališču Pupilla, ki se je predstavilo tudi v Italiji, Avstriji, Romuniji, na Slovaškem, Češkem in Madžarskem, je ekipa ljudi, ki že dlje časa sodelujejo. Igralki Petra Kavaš in Natalija Tumpej sta samostojni ustvarjalci na področju kulture. Odlična igralca sta tudi Denis Soldat in Vitomir Vratarič. Pri izdelavi scene in lutk je sodeloval Milan Gal. Pomemben del predstave je tudi glasba, za katero so poskrbeli Filip Gal, Luka Cojhter, Valter Klemenčič ali Miha Malek. »So-

delovali smo z več režiserji iz Madžarske in Slovenije, od katerih smo se veliko naučili. Naša največja uspešnica je bila predstava Zoopotnika, s katero smo tudi največ nastopali,« je še pojasnila Sabina Šinko in dodala, da predstava za mladino in odrasle Estera ali praznik usod govori o holokavstu in lendavskih judih. Najstarejša predstava, s katero še nastopajo, pa je Sedem pik, ki so jo premierno uprizorili pred dvanajstimi leti.

Besedilo in fotografija:
Jože Gabor

Podarimo vam KONČNO ZMAGO DOBREGA

Vsak od nas je priča velikega boja med dobrim in zlim. Ta boj se odvija v naših življenjih, v naših srcih,

ga življenja.

Knjiga močno odgovarja na potrebe današnjega časa. Situacija, v kateri se trenutno nahajamo,

je dobra pretesla vse plasti našega življenjskega vsakdana in marsikdo se je vprašal, kam to pelje in zakaj se to dogaja. Kaj to pomeni za družbo, za svet in za posameznika? Pa ne samo epidemija, vsaka vojna, vsak spopad, vsak preobrat v družbi dobi v luči te knjige

v našem razumu. Botrujejo mu dogodki iz preteklosti, okoliščine, v katerih smo, vse, kar gledamo, beremo, poslušamo, skratka vse, s čimer se duševno in duhovno hranimo ter oblikuje naš značaj. Vpliva na to, v katero smer vodimo svoje življenje, kako se odločamo in čemu posvečamo svoj čas. Na to, ali smo srečni ali nesrečni, blagoslovljeni ali prekleti. Veliki boj se odvija v vsakem posamezniku, v vsaki družbi, v vseh časih. Gre za boj med dobrim in zlim, boj med resnico in zmoto, med svetlobo in temo. To nam zelo dobro predstavi knjiga Veliki boj med Kristusom in Satanom, ki jo je pred kratkim na novo izdalo društvo Sedmi dan. Skozi zgodovino krščanstva, začenši prav na začetku našega štetja, pokaže, kako se je (R)esnica prenašala preko posameznikov in skupin vse do današnjega časa. Resnica in ljubezen sta neločljivo povezani, zato so bili nekateri pripravljene stati za njo celo za ceno lastne-

točno določen in jasen smisel. Namen te knjige ni toliko predstaviti nove resnice, ki zadevajo težave v preteklih časih, ampak predstaviti dejstva in načela, ki vplivajo na prihajajoče dogodke. Veliki boj bo enkrat končan. In to za vselej. Na to kaže tudi obetajoči podnaslov *Končna zmaga dobrega*. Knjiga prinaša sporočilo o upanju, o milosti in hkrati razodeva Božji značaj, ki je ljubezen. *Da pa vam ne izdamo vseh podrobnosti knjige, vas vabimo da si jo preberete sami. Zahvaljujoč našim donatorjem, ljudem, ki so knjigo prebrali in jim je spremenila življenje, vam lahko knjigo brezplačno podarimo. Oglasite se nam na elektronski naslov ali telefonsko številko in dogovorili se bomo za način prevzetja.*

Društvo Sedmi dan
www.sedmidan.org
info@sedmidan.org
070 682 373

Arnia

100 % sadja
Sok črnoplodne aronije

Pijmo ga, da bomo zdravo živeli!

Brezplačna dostava na dom!

3500 Ft/!
pri nakupu 6 steklenic
vam sedmo steklenico
podarimo

Proizvajalec:
Róbert Merkli

0036 30 957 3279

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska
Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava, Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR ali 52 USD. Številka bančnega računa: HU75 11747068 20019127 00000000. SWIFT koda: OTPVHUHB